

Bírálati vélemény

Surányi Balázs *Freedom of Word Order and Domains for Movement:
A flexible syntax of Hungarian*

akadémiai doktori értekezéséről

1. Bevezetés

Surányi Balázs a magyarországi nyelvészek fiatal, termékeny és nemzetközileg is elismert generációjába tartozik. Közülük is egyike a legeredményesebbeknek, aki a modern generatív nyelvészet nemzetközi fősodrában olyan eredményeket mutat fel, amelyek egyrészt általános értelemben az elmélet megújítására irányulnak, másrészt a vizsgálatok alapjául szolgáló magyar nyelv számára is új problémafelvetéseket és megoldási megközelítéseket kínálnak. Az értekezés témakörében megjelent, túlnyomó részt angol nyelvű 10 tanulmányában és 12 könyvfejezetében a generatív grammatika minimalista elméletének keretében, illetve annak határait és lehetőségeit vizsgálva központi kérdésként a magyar szintaxiskutatás utóbbi néhány évtizedében alapvetőnek tekintett mondatszerkezeti kérdéseit vizsgálja. E kutatások történetében az általános nyelvelmélet és a magyar nyelv számára különös jelentőségűnek bizonyult az, hogy a magyar nyelv szórendje számos, gyakran és hagyományosan tanulmányozott nyelvekkel összevetve jóval szabadabbnak tűnik. Így a magyar (és nemcsak magyar) nyelvészek számára kihívást jelentett az, hogy hogyan lehet a magyar mondat szabadnak tűnő szórendi változatait elhelyezni és levezetni egy olyan modellben, ami eredendően a kötött (konfigurációs) nyelvek mondatszerkezetére jött létre. Így a magyar nyelvészek generatív mondattani kutatásai a kezdetektől (különösen É. Kiss Katalin 1978-as művétől) fogva jelentős figyelmet keltettek és hozzájárultak a generatív szintaktikai modell ellenőrzéséhez és továbbfejlesztéséhez. Ez vonatkozott a mondat invariáns szerkezetének és a mondattani átalakítások lehetséges halmazának a meghatározására és az átalakítások

definiálására, továbbá mindezek függvényében a konfigurációs/nem konfigurációs nyelvek szerinti nyelvfelosztás kérdésére, de ugyancsak a modell modularitásának a vizsgálatára. Ez utóbbi vonatkozásban a magyar nyelv vizsgálata lényegesen hozzájárulhat a különböző modulok közötti interfész-viszonyok meghatározásához, beleértve a szintaxis-szemantika és a szintaxis-prozódia viszonyát. Az elmélet fejlődése során a vizsgált nyelvek és a vizsgálatba vont szerkezetek köre egyre bővült. Az így egyre gazdagabb anyag időnként egyre összetettebb problémákat vetett fel, amelyek kihívást jelentettek (jelentenek) az elmélet számára. A generatív nyelvelmélet minimalista programja elnevezésében is tükrözve a levezetési szabályokat minimalizálni kívánja. Ugyanakkor – elnevezésével ellentétben – eközben a felszínes megfigyelő számára a levezetések kerete, a kiinduló szerkezet egyre összetettebbé válik. Ennek egyik lehetséges oka, hogy a modell arra a lényeges feltevésre támaszkodik, hogy maga a kiinduló szerkezet kötött. Így az egyre összetettebb problémák megoldását úgy érik el, hogy a levezetési keretet, a kiinduló szerkezetet egyre újabb, kötött pozíciók definiálásával bővítik. Miközben ezáltal a vizsgált jelenségek levezetése sikeresnek bizonyulhat, ez a megközelítés azzal a következménnyel jár, hogy a generatív grammatika egyre kevésbé tudja teljesíteni egy, a formális levezetés igényén túlmutató, a grammatika-elmélet már igen korán felvállalt más természetű igényét, a nyelvelsajátítás és nyelvképesség pszichológiailag is alátámasztható modelljének a megalkotását.

Surányi Balázsnak e disszertációban ötvözött munkássága az elmúlt években ezen alapvető gondolatok jegyében bontakozott ki és fejlődött. Figyelme középpontjában a magyar nyelv szabad szórendiségének kérdése áll, a különböző szórendi változatok levezetésében kitüntetett figyelmet fordítva a szintaktikai mozgás és a scrambling problematikájára, a fókusz-szerkezet vizsgálatára, a *wh*-mozgásra, az adverbiumok tanulmányozására és a kvantorok hatóköri viselkedésére. Eközben a formális szintaktikai vizsgálatok párosulnak a modell

moduljai közötti interfész-viszonyok tanulmányozásával. E kutatások eredményeként egy olyan javaslat áll elő, ami egyszerre törekszik a levezetések eleganciájának érvényesítésére és arra, hogy a nyelvi modell pszichológiailag minél alátámaszthatóbb legyen. Ezt azzal a fősodró elméleti keret radikálisnak tűnő módosítására tett javaslattal éri el, hogy a modell komplexitását eredményező (és formai, de különösen a nyelvképesség pszichológiai alátámaszthatósága szempontjából lényeges) alapelv, a szintaktikai kiinduló szerkezet fix pozíciókkal történő meghatározása helyett egy rugalmas kiinduló szerkezetet tételez fel, egyrészt jelentősen csökkentve a mozgások komputációs terhét, másrészt olyan kapcsolatot teremtve a szintaxis és a szemantika között, ami számos korábbi levezetési nehézséget kiküszöböl. Egy ilyen radikális, de egyúttal az elméleti modellhez mint elméleti kerethez továbbra is ragaszkodó szemléletváltás nemcsak azzal jár, hogy az adott elméletben korábban nem levezethetőnek bizonyult szerkezetek magyarázatot nyernek, hanem az is, hogy bizonyos, korábban válaszra/megoldásra váró kérdések elveszítik relevanciájukat. A választott megközelítés ilyen általános elméleti következményei mindenképpen jelentős figyelmet érdemelnek.

A fenti célok érdekében a szerző a disszertáció szerkezetét az alábbiakban határozza meg. A hat fejezet közül az 1. fejezet a dolgozat elméleti háttérét határozza meg a minimalizmus és a rugalmasság viszonyát vizsgálva és felteszi a kutatás fő kérdéseit. A 2. fejezet azt mutatja be, hogyan jelenhet meg a rugalmasság a hatóköri viszonyok jelölésében. A 3. fejezet a fókuszmozgatással összefüggő interfész-javaslatot fejt ki. A 4. fejezet a scrambling jelenséget vizsgálja, mint ami alternatívája lehet a szabad szórendüként leírt jelenségek magyarázatára. Az 5. fejezet az adverbiumokat vizsgálja, különös tekintettel a posztverbális mező hagyományosan laposnak tekintett tulajdonságára nézve és a szintaxis rugalmasságára nyújt példát. A 6. fejezet az eredmények összegzése. Itt jegyzem meg, hogy a fejezetekben

megfogalmazott kérdésekre adott válaszok követhetőségét szerencsésen elősegítik a fejezetenkénti összefoglalók is.

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül az egyes fejezetekhez fűzök megjegyzéseket és kérdéseket, olyanokat, amelyek leginkább a szintaxis és a prozódia megfeleltetésének kérdésével kapcsolatosak.

2. Megjegyzések, kérdések

a. Az elméleti háttérrel alapos elemzéssel megadó 1. fejezetet követően a 2. fejezet a disszertáció egyik fő gondolatának számító szintaktikai rugalmasságot tekinti át és jellemzi, elsősorban a különböző kvantorok és hatókörük vizsgálatán keresztül. A monoton növekvő kvantorok ige elé helyezésének módját nem funkcionális projekcióbeli jegy-pozíció párosításban, hanem a korábbról ismert kvantoremelésben látja. A nem-növekvő módosított számneves kvantoroknak a hatókörét úgy vezeti le, hogy ennek során a fókuszaltság szerepét is figyelembe veszi. Ezzel egyrészt új eredményekre jut, másrészt a modell kiindulásként is célként meghatározott egyszerűsítéséhez járul hozzá. Anélkül, hogy a vizsgált kérdések szintaktikai levezetésének részleteit taglalnám, azt jegyzem meg, hogy bár néhány esetben vannak hivatkozások a példák prozódiai tartalmára vonatkozóan, számos példa esetében merült fel bennem az a kérdés, vajon a megfelelő interpretáció magyarázatához elegendő-e ezen mondatok szintaktikai levezetése, különösen akkor, amikor e példák gyakorta többféle interpretációt is megengednek (az interpretációk alternációit a szerző megjelöli és elemzi, ugyanakkor elképzelhetőnek tartanám annak megvizsgálását, mennyire járul hozzá az elemzés teljességéhez a prozódiai megvalósítás leírása és vizsgálata is). Erre különösen azért lenne

szükség, mivel – mint az alábbiakban látni fogjuk – a szerző maga is az elmélet számára fontosnak tartja vizsgálni a szintaxis és a prozódia leképezésének kérdését.

b. A syntax-PHON megfelelés kérdésére a disszertáció számos helyen kitér és azt felhasználja mind az elmélet építésében, mind az argumentációban. Különösen igaz ez a 3. fejezetben, ami a fókuszmozgató interfész-megközelítéséről szól.

Ezen megfeleléssel kapcsolatban fontosnak tűnik azt megvilágítani, hogy vajon egy összetevő fonetikai/prozódiai megvalósulása (gyakorlatilag a hozzá rendelt intonációs minta) mennyi bizonyosságot nyújt az adott összetevő által elfoglalt szintaktikai pozíció meghatározásában.

Saját, ezen interfész kognitív meghatározottságára vonatkozó kutatásaim azt mutatják, hogy míg igaz az, hogy a szintaktikai összetevők szerkezetileg értelmezhető csoportokat alkotnak, továbbá, a prozódiai összetevők is hasonlóan strukturális csoportokat képeznek, észrevehetjük, hogy a csoportosítás a nyelvi természetű anyagokon túlmutató egyéb absztrakt elemek (alakzatok, színek stb.) mintázatának a kialakításában is megjelenik, ráadásul a prozódia két fontos összetevője, az F₀-val meghatározott alaphallam és az időtartam szempontjából lényegében ugyanazon törvényszerűségeket követve. Így, egyebek között, azok a dallammintázatok, amelyeket a topik-kifejezések azonosításakor is találunk (H*, H*L, L*H), nem kifejezetten a topikra specifikus mintázatok, sokkal inkább egy absztrakt csoportosítás eszközei, amelyek – az adott prozódiai mintát követő minta függvényében – csoportosíthatóvá tehetőek. Ha ez az általánosítás itt alkalmazható, akkor a (47) *Minden diák, aki most itt ül, tegnap egy buliban volt* mondatban szereplő, kellően gazdag deskripciót tartalmazó i-QP kvantorkifejezés e mondatleleji pozícióban nem feltétlenül topik, vagy ha az, akkor az nem kifejezetten a prozódiai tulajdonságaiból következik. Hasonlóan, a prozódiai

csoporthatározás akár autonómnak is tekinthető szabályszerűségéből következhet, hogy abból, hogy az ige előtti PredOp pozícióban levő számláló kvantorok ugyanolyan prozódiai szerkezetben állnak, mint az ige előtti azonosító fókusz, csupán prozódiájuk alapján nem következik, hogy azonosító fókuszként kell őket kezelni. Azaz míg láthatóan a prozódiai frázisalkotásnak az a szerkezeti funkciója, hogy csoportthatározókat és hierarchikus viszonyokat fejezzen ki, addig mindezt azon szemantika nélkül teszi, ami már a nyelvi kifejezéseknek és a belőlük alkotott szerkezeteknek a sajátja. Így az az izgalmas kutatási kérdés merülhet fel, hogy vajon hogyan lehet nyelvi szemantikával "felruházni" a prozódia ilyen absztrakt funkcióit.

c. Szép elemzését kapjuk a valódi többszörös fókuszt (TMF) és a komplex többszörös fókuszt (CMF) tartalmazó szerkezetek különbségének. A levezetés lényegében azon alapszik, hogy egy TMF-szerkezetben az elsődleges fókuszt követő, *in situ* fókuszok láncolata (FOC₂) teljes egészében az előrevitt fókusz tartományába esik, továbbá, ezen szerkezetnek egy (opcionális) hangsúlyredukció felel meg. Ez a magyarázat alapvetően megfelel a prozódiai rekurzió absztrakt, nyelvi anyagon túlmutató sajátjának, azaz annak, hogy a rekurzív beágyazás valamilyen prozódiai jellemző paraméter-értékének a monoton (egyirányú, főként csökkenő) változásával fejeződik ki. Ez a paraméter azonban nemesak a hangsúly/nyomaték lehet, hanem az F0 és az időtartam is. Ha pedig feltesszük, hogy az absztrakt (azaz a nyelvi, grammatikai szintaxissal nem érintkező) prozódiai rekurzió általánosságban, a nyelvi kifejezésektől függetlenül is létezik, akkor a TMF-re feltett hangsúlyredukció opcionálitása bár fennállhat, de várható, hogy valamely egyéb prozódiai paraméterek rekurzív változása (is) megfigyelhető. Ami a mérhetőségét illeti, itt természetesen a spontán beszéd vizsgálata külön kihívást jelent. A szerkezeti beágyazás és annak prozódiai leképezése közötti összefüggésen alapuló javaslat logikus összetevője, hogy a CMF-szerkezetek prozódiai megvalósítására a

szerző a TMF-étől eltérő prozódiaát tesz fel, olyat, ahol a FOC_2 prozódiailag (valójában hangsúly/nyomaték szempontjából) nem tér el az előrevitt fókuszétól. Az, hogy FOC_2 prozódiai redukciója TMF-ben opcionális, az megengedi azt is, hogy ilyen redukció ne lépjen fel. Ebben az esetben nem várhatjuk, hogy a prozódia a kétféle többszörös fókusz szerkezeteket kötelezően megkülönböztesse. Ez teljesen megfelelő eredmény akkor, ha feltesszük, hogy a prozódia a szintaxist képezi le és ez a leképezés nem teljes (mint amire a részletesen vizsgált Fókusz-Hangsúly Megfeleltetés feltétele, azaz "Minimalizáld az IntP-k számát" is utal). Ha azonban abból indulunk ki, hogy a prozódiai frázisalkotásnak vannak önálló, a szintaxisétől különböző szabályai, akkor azt kell sejtenuünk, hogy e kétféle többszörös fókusz szerkezetek csoportjelölése egymástól prozódiailag is különböző. Ennek esetleges igazolásához természetesen a prozódiai jelölők nagyobb számát (mint lehetséges jelölőket) kell figyelembe venni. Akárhogy is van, az a kísérleti fonetika és kísérleti fonológia feladata kell hogy legyen, hogy meghatározza azokat a küszöbértékeket, amelyek mellett az egyes paraméterek értékváltozása megfeleltethető a megjósolt hangsúlyfokokozatok és akár a prominencia mértéke számszerűsítésének, ami egyben eszköze lehet az elmélet verifikálásának.

d. A hangsúly opcionalitása megfigyelhető a másodlagos hangsúly esetében. Azaz a másodlagos hangsúlyok eloszlása a nyelvi, metrikus ritmus függvénye és formailag jellemző rá, hogy az F_0 relatív növekedésével jár, miközben az intenzitás jellemzően nem növekszik. Így nem áll elő az a helyzet, hogy új prozódiai frázis kezdetét jelölje. Elképzelhető-e vajon az, hogy a TMF-szerkezetek esetében is e választható ritmikusság áll a háttérben? Ha ez lehetséges, miközben itt nyilvánvalóan strukturálisan egy beágyazás követelményének kell megfelelni, akkor feltehető-e, hogy csak azokon az összetevőkön várható hangsúlyredukció,

amelyek a metrikusságnak is megfelelő pozícióban vannak? (Ekkor is nyilvánvalóan a CMF-szerkezetek esetében a hangsúly kötelező volta nem függhet össze a metrikussággal.)

e. Miközben a prozódiai frázisok (IP, IntP vagy PhonP) meghatározása önmagában sem teljesen egyértelmű feladat, különösen amiatt, hogy a prozódia fő paraméterei nem feltétlenül egyenlő mértékben vesznek részt a prozódiai szerkezethatárok jelölésében, a rekurzív prozódiai szerkezetek, ezen belül a központi beágyazások vizsgálata (Hunyadi 2006, 2010) azt is feltárta, hogy célszerű feltennünk megszakított prozódiai szerkezeteket is. Ennek értelmében, ha két, egymást nem folytonosan követő prozódiai szerkezet között ún. tonális folytonosság áll fenn, akkor e két szerkezetet egyetlen prozódiai szerkezet közvetlen, bár megszakított összetevőiként kezelhetjük. Ezt általánosítva felmerülhet a kérdés, vajon nem magyarázható-e a kétféle többszörös fókusz szerkezetek közötti különbség akár a megszakított csoportosítás meglétével vagy hiányával.

f. A 3. fejezetben ugyancsak szép elemzését találjuk az azonosító fókusz és az iQP-k közötti különbségnek, amit a szerző a kettő megvalósításának prozódiai különbségében látja. Ennek megfelelően egy azonosító fókusz és annak háttére (terjedelme) azonos intonációs frázisba kell hogy tartozzon, míg a topik nem tartozhat ugyanabba az IntP-be, mint a komment (104. old.). Mivel vannak esetek, amikor a fókusz háttére (de csak a háttér egésze) egy önálló IntP-t képez, ez akkor nem lesz ellentmondásban az előbbi megszorítással, ha a háttér IntP-je rekurzív módon be van ágyazva a fókusz IntP-jébe. A rekurzív prozódiai frázisalkotásra vonatkozó kísérleti eredményeim (Hunyadi *ibid.*) szerint az ilyen beágyazott IntP prozódiailag is megkülönböztethető, így a szerző javaslata tesztelhető lehet. A beágyazásnak több prozódiai eszköze van, amelyek együtt vagy külön-külön is jelen lehetnek: kézenfekvő a tonális tér megváltozása (általában alacsonyabb alaphang és terjedelem választása), de a főként

intenzitásban megjelenő hangsúly is változik (általában, de nem kötelezően az intenzitás csökken), végül a szünetben kifejezett időtartam változása is szerepet játszhat. Érdekes és az elmélet verifikálása szempontjából is hasznos lenne megismerni konkrét kísérleti adatokat a rekurzív beágyazásra támaszkodó elméleti levezetés konkrét anyagokon történő megjelenésére vonatkozóan.

g. A szerző arra vonatkozó feltevése, hogy a topik nem tarthat ugyanabba az IntP-be, mint a komment, szintaktikai szempontból, továbbá egy szintaxis-prozódia interfész működése szempontjából teljesen érthető. Ugyanakkor vannak esetek, amikor egy topikot úgy követ egy fókusz, hogy a két kifejezés között egyrészt nincs szünet, másrészt az F0 által leírt dallamgörbe egy folyamatos emelkedést-ereszkedést ír le. Ez egy olyan beszéddallam, ami legalábbis absztrakt prozódiai elemek csoportosítása során egyetlen prozódiai csoportot jelöl. Ez természetesen azt jelentené, hogy ebben az esetben hiányzik a szintaxis és a prozódia megfelelése, azonban ez lehetőséget terem arra, hogy azt fogalmazzuk meg, hogy egy operátornak prozódiával történő hatókör-jelölése szempontjából az a lényeges, hogy – felszíni sorrendjüktől függetlenül – az operátor és hatóköre egyetlen intonációs csoportba tartozzék és az operátor legyen a prozódiailag legprominensebb (Hunyadi 2002). Ez a feltevés lehetővé teszi a mondateleji univerzális kvantor kis hatókörének a levezetését és egységesen a nem mondateleji, de hangsúlytalan univerzális kvantor eseteivel.

h. A szintaxis-prozódia leképezés számára bizonyos kihívást jelenthet az, hogy *in situ* fókusz egyetlen prozódiai frázist képezhet az öt követő elemekkel, mint *JÁNOS táncol MINDIG Katival*, ahol a *mindig* egy folytonos prozódiai egységet képez ugyan a *Katival* szóval, de hatóköre mégsem ott értelmezendő. Azaz míg helytálló az, hogy egy fókusz összetevő tartalmazza az adott tagmondat prozódiailag legprominensebb szótagját (vö. (22), 88. oldal).

ebből nem következik, bár várhatnánk, hogy tartományába tartozik az ezen kiemelkedő szótagot magába foglaló prozódiai frázis egésze. Érdekes és tanulságos lenne erre a szintaxis magyarázatát ismerni; a prozódia talán annyit tehetne, hogy azt mutatja ki, hogy valamiféle prozódiai határ itt is van a két kérdéses szó között.

E fenti jelenséghez formailag némileg hasonló az, amikor a *csak* az ige mögött hangsúlyos helyzetben van, azonban *in situ* mégsem tűnik megfoghatónak, mint *JÁNOS táncol CSAK Katival*. Felmerülhet a kérdés, vajon az ilyen szerkezetekben mozgásról van-e szó és ha igen, akkor a *Katival* nem hangsúlyos prozódija minnek a következménye. Helyes-e feltennünk, hogy mindkét fenti mondat esetében a fókusz követő hangsúlyredukció alkalmazása nem releváns?

i. A disszertáció 4. és 5. fejezete új megvilágításba helyezi és gondosan körbejárja azt a klasszikusnak tekinthető kérdést, végül is mennyire szabad a magyar mondat szórendje. Bemutatja, hogy a magyar szórendi változatok nem sorolhatók a jól ismert két fő nem-konfigurációs nyelvtípus egyikébe sem. Az ezekkel való összehasonlítás fényében és e megközelítésben úgy tűnik, hogy a scrambling (keveredés) jelenségének nincs szerkezeti motivációja. Ez pedig azzal a következménnyel járna, hogy olyan szerkezetek jönnek létre, amelyeket a Minimalista Elmélet mint motiválatlanokat és mint amik nem felelnek meg a gazdaságosság elvének, eleve kizár. Az 5. fejezet arra a kérdésre keres választ, hogy miért lehetséges (vagy lehetséges-e) az, hogy miközben az ige előtti mondatszerkezetről jól belátható, hogy egy hierarchikus rendet követ, a mondat ige utáni része ilyen hierarchiát nem mutat. Megoldási javaslatot a következő kérdésekre adandó válaszokkal tesz: Meg lehet-e egyszerre ragadni az adverbiumok sorrendjében megfigyelhető szintaktikai rugalmasságot és szintaktikai merevséget egy olyan modellben, amely hivatkozik szemantikai tulajdonságokra.

de nem feltételez szintaktikai templátumot: továbbá, ha egyes sorrendek radikálisan szabadok, azaz nincsenek hatással a szemantikai interpretációra, akkor lehet-e ezeket az alternációkat formális jegyek feltételezése nélkül kezelni. A szerző megoldása talán meglepő, de egyben a lehetséges kézenfekvő javaslat is: az ige utáni tartomány is eredendően hierarchikus, csupán a scrambling típusú mozgások elfedik ezeket a VP-ben levő hierarchikus viszonyokat. Miközben a szerző logikusan érvel ezen javaslat mellett, azt is bemutatja, hogy a magyar nyelv nem osztja a nem-konfigurációs nyelvek egyik fő típusának sem a tulajdonságait. Ez a keveredési mozgás választható, nem korrelálható megváltozott információszerkezeti szerepekkel. Kimutatja, hogy a posztverbális mozgás a (nem vonzat szerepű) határozókra és kvantorkifejezésekre is kiterjeszhető. Így az alternációért a bázisgenerálás (korlátozott) szabadsága felel, esetenként az általánosított Utolsó Mentsvár (Last Resort) elvével együtt.

A disszertáció 6. fejezete az eredmények rendszeres összefoglalása, ami mindazokat az értékeket kiemeli, amelyek valóságosan hozzájárulnak a javasolt elmélet kiteljesedéséhez.

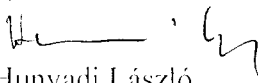
j. A disszertáció a releváns szakirodalomban való magas színvonalú tájékozottságról ad tanúbizonyságot. A dolgozat felépítése, belső egyensúlyai és megfogalmazása mind alapos átgondoltságot és gondosságot jeleznek. A következtetések részletes és több szempontot is figyelembe vevő, azokat időnként kritikusan ütköztető elemzések alapján állnak elő. Ugyancsak egyfajta egyensúlyra utal az is, hogy bár maga az elméleti javaslat egy adott elméleti keret alapvető szemléletét követi, figyelembe vesz más, különösen funkcionális megközelítéseket is. Végül lényeges, hogy az egyébként jelentős újdonságokat tartalmazó elméleti javaslatok a nyelv vizsgálatának több szintjét is érintik, azokat ötvözik.

3. Összegzés

A disszertáció jelentős eredménye a modern generatív nyelvészetnek, azon belül a magyar grammatikaelméletnek. Eredményei már eddig is komoly nemzetközi visszhangot váltottak ki és várható, hogy a jövőben e hatása tovább növekszik. Különösen várható, hogy a közvetlen szintaxiselméleten túlmenően megtermékenyítőlen fog hat a nyelvképesség pszicholingvisztikai alátámasztására irányuló vizsgálatokban. Az eredmények hiteles adatokat tartalmaznak és a korábbi tudományos fokozat elnyerését követően jelentős eredeti eredménnyel gyarapította a tudományozakat.

Mindezek alapján javaslom a mű nyilvános vitára való tűzését és annak elfogadását.

Debrecen, 2011. január 16.

Hunyadi László

az MTA doktora